

İngiliz Toprak ve İdare Hukukunda Earl'ün Konumu ve Gelişimi

Şükran Yaşar^{a, b}

Özet

İngiliz toprak ve idare hukukunda en önemli rütbelere biri olan Earl'ler kraldan aldıkları güçle İngiltere'de özellikle Anglosakson Çağ'ında en yüksek idarecilerden biri oldular. Earl'ler Roma'nın V. yy'da adada tam hâkimiyet kurmasında 1066 Norman istilasına kadar hatta sonrasında kraldan sonraki en önemli yönetici olarak varlıklarını sürdürdüler. Bu dönemde kabile kuvvetlerini yöneten Earl'ler aynı zamanda yargı başkanları olarak görev yaptılar. Earl'ler o kadar güç elde ettiler ki zaman zaman kralların seçilmesinde dahi rol oynadılar. Emri altındaki milis kuvvetler ve çiftçiler onların birer feodal lord olarak algılanmasına neden olsa da pratikte asla kendilerine biat eden vasallara sahip olmadılar. Dan saldırılarıyla başlayan dönüşüm ise Norman istilasıyla son buldu. Biz bu çalışmamızda İngiliz toprak ve idare hukukunda Earl adı verilen idarecinin konumu ve gelişimini dönemin kaynaklarından elde ettiğimiz veriler ve telif eserlerle yaptığımız karşılaştırmalarla izah etmeye çalıştık. Aynı zamanda ülkemizde bu konu hakkında hiçbir çalışma olmamasından hareketle bu konuyu işleyerek literatüre katkıda bulunmanın faydalı olacağı kanaatini taşımaktayız

Anahtar Kelimeler

Earl
İngiltere
Ealdorman
Feodalite

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 06.04.2022
Kabul Tarihi: 20.07.2022
Doi: 10.18026/cbayarsos.1094670

The Position and Development of the Earl in English Land and Administrative Law

Abstract

Earls, one of the most important ranks in English land and administrative law, became one of the highest administrators in England, especially in the Anglo-Saxon Age, with the power they received from the king. Earls continued their existence as the most important ruler after the king, after the Roman domination of the island in the 5th century until the Norman invasion of 1066. Earls who led the tribal forces during this period also served as heads of the judiciary. Earls gained so much power that from time to time they even played a role in electing kings. Although the militias and farmers under their command were perceived as feudal lords, in practice they never had subordinate vassals. The transformation that started with the Dan attacks ended with the Norman invasion. In this study, we tried to explain the position and development of the ruler called Earl in English land and administrative law, with the data we obtained from the sources of the period and the comparisons we made with copyrighted works. At the same time, considering that there is no study on this subject in our country, we believe that it would be beneficial to contribute to the literature by dealing with this subject.

Keywords

Earl
England
Ealdorman
Feudalism

About Article

Received: 06.04.2022
Accepted: 20.07.2022
Doi: 10.18026/cbayarsos.1094670

^a İletişim Yazarı: sukran.yasar@hotmail.com

^b Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Muradiye Manisa/ ORCID numarası: 0000-0001-8943-4160

Giriş

Earl'ler Ortaçağ İngiliz tarihi boyunca önemli roller üstlenen ve kraldan sonraki en yetkili kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Earl'lerin Romalıların Britanya adasını zaptından önce bile adada var olduklarını kaynaklardan biliyoruz. Ancak biz Earl'lerin asıl güçlü oldukları dönemin ise Anglosakson dönemi olduğunu görmekteyiz. Earl'ler Norman istilasına kadar birçok değişim ve dönüşüm yaşasa da İngiltere'de yönetimden askeri alana, askeri alandan yargı işlerine kadar önemli pozisyonlardaki güçleriyle adından söz ettirmişlerdir. İngiliz soyluluk hiyerarşisinde önemli bir pozisyon olan Earl'ün gelişim aşamalarına baktığımızda ise bu aşama ve gelişimin birdenbire meydana gelmediğini görmekteyiz. Earl'ün pozisyon ve konumunda meydana gelen değişiklikler daha sonra adayı istila edecek olan Dan'ların bu konuyla ilgili peyderpey meydana getirdikleri uygulamaların bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Earl'lerin büyümesi ve gelişmesi neredeyse İngiltere'nin büyümesi ve gelişmesiyle iç içedir. Bu da çalışmamızı İngiliz tarihin toprak ve soyluluk ilişkisinin daha iyi anlaşılması ve aktarılması bakımından önemli kılmaktadır.

Romalıların Earl adını verdikleri reisler, Anglosaksonların adayı istilasını ile getirdikleri savaş grubu olan **comitatus**'lara (*askerlik göreviyle bir krala ya da reise bağlı soylu erkeklerden meydana gelmiş olan grup*) eklenerek, **heptarşi** (*Roma İmparatorluğu'nun adadaki hâkimiyetinin son bulmasından sonra Angil ve Saksonların adada kurmuş olduğu yedi krallığa verilen isim*) yönetimleri altında **Ealdorman**'a (*Anglosakson İngiltere'de yüksek statülü devlet adamı*) dönüştü. Anglosakson krallıkların zamanla güç kazanması **Ealdorman**'lerin güçlenmesini beraberinde getirdi. **Ealdorman**'ler zamanla o kadar çok güçlendiler ki Norman istilasından sonra bile kralın seçilmesinde önemli derecede rol oynadılar.

Galucester Earl'ü Robert, II. Henry (1154- 1189) adıyla kral olacak olan Normandiya Dükü Henry'nin krallık tacı giymesine katkı sağladı. Warwick Earl'ü de IV. Edward'ın (1461- 1479) kral olmasına yardım etti ve VII. Henry'nin (1485- 1509) krallığında da Richmond Earl'ü Henry askeri ve ekonomik yardımının yanı sıra idari bölgesindeki gücü ve hâkimiyetiyle önemli katkı sağladı. Elde ettiğimiz veriler Earl'lerin hükmettikleri askeri birliklerle ve hükmettikleri topraklardan elde ettiği gelir ve siyasi bağlılıkla tacın ele geçirilmesinde askeri ve siyasi açıdan önemli bir rol oynadığı yönündedir (Ingram, 1823, s. 257-373).

Biz bu çalışmamızda Earl adı verilen güçlü kral memurlarının kökeni, işlevi, konumu ve gelişimini ele almaya çalıştık. Telif eserlerin yanı sıra Hadas'ın The Complete Works of Tacitus adlı tercüme eseri ile Tacitus'tan ve IX. yy. Sakson Kroniği'nin (Ingram, Saxon Chronicle) İngilizce çevirilerinden faydalandık. Ayrıca konuyla alakalı yazılmış telif eserlerden de karşılaştırma yaparak yararlandık. Kara Avrupası'nda var olan feodalitenin Norman istilasını adaya gelmesiyle birlikte, İngiliz idare hukuku ve toprak sisteminde çok önemli bir pozisyon olan Earl'ün dönüşüm ve gelişim aşamalarını tarihsel metodolojiye sadık kalarak incelemeye ve aktarmaya çalıştık.

1. Earl

Earl, İngiliz asalet hiyerarşisinde kraldan sonra gelen en önemli idari konumlardan biri olmalıdır. Earl'ün "asil doğum" veya "rütbeye sahip adam" anlamlarına gelen İskandinav "eorl" kelimesinden geldiği belirtilmektedir. Earl pozisyonunun gelişimine katkı sağlayan İskandinavların adayı istila etmesiyle birlikte kendilerinde var olan **Jarl** unvanının **Earl** ile.

bütünleşmesi zor olmamıştır. Nitekim İskandinav **Jarl**'ı da "bir kral yerine bölgeyi yöneten" ve "kabile reisi" görevini ifa eden kişi anlamlarına gelmektedir. Daha sonra gerçekleşecek olan Norman istilası ile birlikte **Earl**'ün feodal bir terim olan ve daha çok kara Avrupa'sında kullanılan **Kont** ile eş değer tutulduğunu da görmekteyiz. Kara Avrupası'nda feodal bir unvan olan **Kont**'un ise İngiltere'de **Dük**'e oldukça benzeyen bir asalet unvanı olduğunu ifade edebiliriz. İlerleyen bölümlerde açıklayacağımız gibi **Earl**'ün yetkileri zamanla birtakım değişikliklere uğrasa da bu değişikliklere rağmen **Earl**'ün İngiltere'deki konumunu rahatlıkla tespit edebiliyoruz. **Earl** için tam anlamıyla bir **Kont** ve **Marki**'nin altında ama **Vikont**'un üzerinde yer alan rütbeydi diyebiliriz. (**Marki** feodal hiyerarşide **Dük**'ün altında **Kont**'un üstünde yer alan aristokratın asalet unvanıdır, **Vikont** da **Kont**'un altında ve **Baron**'un üstünde yer alan aristokrata verilen unvandır (Tureng, 28.03.2022; Merriam Webster, 28.03.2022).

2. Roma Dönemi

Bazı kaynaklar, Roma'nın Britanya adasını ele geçirmesinden (I.-V. yy) önce dahi bölgede **Earl**'lerin varlığına işaret etmektedir. Bu dönemde henüz, daha sonra elde edecekleri öneme sahip olmasalar da Roma kaynaklarında **Earl**'lerden bahsedilmektedir. Biz dönemi inceleyen eserlerden (Freeman, The History of the Norman Conquest of England) Julius Ceaser'ın, Britanyalıların sadece kralların yönettiği hükümetler tarafından değil, aynı zamanda **Earl** adı verilen şefler tarafından yönetildiğini ifade ettiği malumatını edinmekteyiz. (Freeman, 1873, s. 329). Bu eserlerin bir diğerinde ise Ceaser'ın, daha sonraki yüzyıllarda (Anglosakson Çağı) **Ealdorman** olarak ifade edilecek olan şeflerin Romalı yöneticilerden farklı olduğunu belirttiğini görmekteyiz. (Ellis, 1978, s. 39-40). Julius Ceaser'in ifadelerine göre onlar kanun yapımcılar değildi ama yerleşik olan kanunların uygulayıcısıydılar. Romalıların bize aktardıklarına göre **earl**'ler:

- Bölgelerinde var olan meclislere başkanlık ettiler,
- Kabile kuvvetlerine generallik yaptılar,
- Kabilelerin yargı makamları olarak yargı gücünü ellerinde bulundurdular (Ellis, 1978, s. 40).

3. Anglosakson Dönemi

Roma'dan sonra Britanya adasını istila eden Germen grupları -*Angıllar ve Saksonlar*- ise adaya beraberlerinde Romalıların **comitatus** olarak adlandırdıkları savaş grubunu getirmişlerdir. Biz **comitatus**'ların varlığını Hadas'ın Tacitus'tan aktarmasıyla öğreniyoruz (Hadas, 1942, s. 710-716). Tarihçi C. Hollister Anglosaksonlar tarafından Britanya adasına getirilen ve Tacitus'un bahsettiği bu grubun (**comitatus**) Anglosakson idare sistemi **shire**'in var olmasında etkili olan unsurlardan biri olduğunu iddia etmektedir (Hollister, 1971, s. 56). **Shire** Anglosaksonların **comitatus**'lara dayandırarak oluşturmuş oldukları idari birimdir. **Shire** adı verilen idari birimler adaya feodalitenin gelmesinden sonra kontluk olarak taksim edildi. **Shire**'da bulunan çiftçilerin **comitatus** adı verilen savaş gruplarına tabi olma durumu ve liderlerinin de **Ealdorman**'ler olması feodal hiyerarşiye benzemektedir. R. Allen Brown da **Earl**'ün bağlı olduğu kralla olan ilişkisini feodal lordluk sisteminde var olan hiyerarşiye

benzetmesinme rağmen ne **Ealdorman**'ler kont idi ne de **comitatus**'lara tabi olan çiftçiler serf idi. (Brown, 1968, s. 86). Fakat **Earl**'ün varlığı ve pozisyonu feodaliteye giden yolda önemli katkılar sağlamış olsa da İngiltere'ye kara Avrupası'ndan gelecek olan feodalite ile benzeşmemekteydi.

Adanın Angıllar ve Saksonlar tarafından ele geçirilmesinin akabinde Wessex, Mercia, Northambria, Doğu Anglia, Kent, Sussex gibi krallıklar meydana geldi. **Heptarşi** adını verdiğimiz bu dönemde **Ealdorman**'ler Anglosakson krallar tarafından atandı ve **Earl** yerine **Ealdorman** terimi kullanıldı. **Ealdorman**'ler Anglosakson İngiltere'de kralın altında yer alan en yüksek rütbeye sahip kral memurlarıydı. İrsilik neredeyse kural haline gelmiş olsa da aday gösterilmeleri için kralın ve **witenagemot**'un (*Anglosaksonlarda krala danışmanlık eden hukuki ve idari işleri tartışmak için toplanan kurul*) onayı gerekiyordu (Stubbs, 1891, s. 115- 124). **Ealdorman**'in görev süresi efendisinin onun hizmetinden memnuniyetiyle doğru orantılıydı. **Ealdorman**'ler yalnızca kral hizmetten memnun olduğu süre kadar hizmet ederdi. Her ne kadar **Ealdorman** kral ve **witan** adı verilen kurul tarafından onaylanmış olsa da, kral istediği zaman **Ealdorman**'ı görevden alma gücü ve yetkisine sahipti. (Reed, 1947, s. 58) Bu dönemde **shire** denilen idari bölgelerin valisi konumunda olan **Ealdorman** daha önce de olduğu gibi yargı yetkisini kullanmaya devam ediyordu. (Finberg, 1974, s. 65). **Shire** mahkemelerine başkanlık etmekle birlikte suçlulardan alınan para cezalarını toplamakla da mükellefti (Stubbs, 1891, s. 178). Ayrıca **Ealdorman** bazen tek başına bazen de benzer rütbeye sahip diğer birkaç kişiyle birlikte **fyrd**'lara (*milis kuvvetler*) komuta ediyordu. Biz buradan anlıyoruz ki Anglosakson İngiltere'de **Ealdorman**'ler **shire**'in hem idari hem yargısal hem de askeri yetkilere sahip soylularıydı (Finberg, 1974, s. 65- 66; Stubbs, 1891, s. 179). Fakat bu soyluluk tam anlamıyla irsi değil kralın bahşettiği bir soyluluktan ve bu yüzden birçok **Ealdorman** bulunduğu konuma kralın lütfuyla geliyordu.

VI.- XIII. yüzyıllar arası küçük kabilelerin krallar tarafından ele geçirilmesi sonucu kabile yöneticileri ya da reisleri **heptarşi** yönetimini oluşturmuş olan krallıklara ve onun kralına tabi oluyorlardı. Bu kimseler yeni efendilerine sadakat sözü karşılığında bağışlar alırlardı ve bazen de onlar eskiden sahip oldukları topraklarda kralın izniyle efendi olarak sorumluluklarına devam ederlerdi. F. M. Stenton bu durumu açıklarken mağlup olmuş kabile kralları için aşamalı bir düşüşten bahseder. Önce **rex**'ten **subregulus**'a (*kral'dan vasaal bir hükümdar ya da prens*) sonra nihayetinde **dux** veya **Ealdorman**'a (*Ealdorman'in sadece askeri yetkilerini üstlenebilirdi*) kademeli bir düşüş yaşandığını belirtir. VIII. ve IX. yüzyılın **Earl**'leri ise artık hanedan reisi değildi, kralın hanesinin bir üyesiydi ve kralın atamasıyla idari bölgelerin sorumluluğunu yürütüyordu ve efendisi ne zaman isterse görevden alınabiliyordu (Stenton, 1971, s. 305).

Hanedan reisi olmamalarına rağmen **Ealdorman**'ler **shire** adı verilen kontluklarda tam yetkili lordlardı. Kral adına yürütmeden ve **shire**'in savunmasından sorumlu idiler. Sorumlulukları;

- Shire'ı idare etmek,
- Mahkemelere başkanlık etmek,
- Milis kuvvetlere komutanlık yapmaktır (Hollister, 1971, s. 57).

Bu konuda IX. yy. Sakson kroniği ayrıntılı bir şekilde **Ealdorman**'lerin savunma yükümlülükleri ile ilgili bilgiler vermektedir. Sakson Kroniği'nde geçen bir hadiseye göre, 871 yılında Reading'de Dan saldırılarına uğrayan **Earl** Ethelwulf, Kral Büyük

Alfred'den (871-889) almış olduğu yetki sayesinde milis kuvvetlerini komuta edip saldırılara karşı koyabilmiş ve onları püskürtmeyi başarmıştı. Bu saldırıları püskürtürken tek yetkili olarak kral adına orduları komuta etmesi çok önemlidir. Ayrıca Sakson kroniğinde **Ealdorman** yerine daha önceden kullanılan **Earl** unvanının kullanıldığını belirtmek önemlidir (Ingram, 1823, s. 43- 99).

4. Dan Saldırıları

VIII. yüzyılın sonlarına doğru İngiltere'ye başlayan Dan saldırıları **Ealdorman**'lerin şekil değiştirmesine neden oldu. Elbette bu durumun ortaya çıkması zaman aldı. Uzunca yıllar süren aşamalı uygulamaların ve dönüşümün ardından **Ealdorman**'ler zaman zaman etkilerini kaybetti. İskandinav orduları IX. yüzyılda İngiltere'yi istila ettiklerinde yanlarında soylulara hizmet eden bir sınıf olan **Eorlcund**'u getirdi. **Eorlcund**'lar büyük ölçüde kral tarafından kendilerine bahşedilen soyluluğa sahipti. Krallara ve soylulara hizmet eder ve karşılığında bağış alırlardı (Barlow, 1955, s. 6). Danların, kıyıların haricinde İngiltere'ye, iç karaya nüfuzu oldukça yavaştı çünkü onların toplu hareket kabiliyetleri ve imkânları İngiliz kıyılarını ele geçirecek ve tutacak kadar gelişmemişti. Bu yüzden Danlar ilk kez 854 yılında Britanya topraklarında kışlayabildiler. Yukarıda örneğini verdiğimiz **Earl** Ethelwulf'un Danları püskürtme hadisesi de bu tarihlerden sonra vuku bulmuştu.

Bundan önce Danlar sadece Lindisfarne'daki ana sahilden uzak bir ada alabilmişlerdi. Sonraki yıllarda Danlar Anglosaksonlar üzerinde giderek daha fazla baskı kurdular. Sakson Kroniği, 901 yılında, Danların Britanya topraklarını tamamen kontrol ettiklerini bize bildirmektedir (Ingram, 1823, s. 78-124). Bu toprak kaybı doğal olarak Anglosaksonlarda **shire** yöneticisi olarak ihtiyaç duyulan **Ealdorman** sayısında azalmaya neden oldu. Aynı zamanda **Ealdorman**'lerin de "tarla" savaşlarına tutuşarak birbirleriyle mücadele etmeleri önemlerinin daha da azalmasına sebep oldu. IX. yüzyılın sonunda yazılan Sakson Kroniği 796'dan 828'e kadar, **Ealdorman**'lerin kendi aralarında beş büyük savaşa tutuşmuş olduğunu bizlere aktarmaktadır (Ingram, 1823, s. 81-89). Ortaya çıkan sürekli çatışma ortamı, **Ealdorman**'ı ve onların konumlarını olumsuz etkilemeye başladı. Bu durumlar fırsat bilinerek 837 yılında **Ealdorman** Wulfherd ve **Ealdorman** Ethelhelm Danlar tarafından katledildi. Katledilen **Earldorman**'ler hakkında Sakson kroniğinde aşağıdaki bilgi de yer almaktadır.

"M. S. 838 yılında **Earldormen** Herbert ve onunla birlikte birçok adam, Marshlanders kıyısında kâfirler tarafından katledildi. Aynı yıl, Lindsey, Batı Anglia ve Kent'te ordu tarafından öldürülen birçok adam vardı" (Ingram, 1823, s. 91).

Sakson kroniğinde yer alan kâfir ve ordu kavramlarından anladığımız Danlardır. Danların saldırıları genişleyerek İngiltere'ye yayıldı ve **Ealdorman**'ler krallarına yardım etmek bir yana kendi bölgelerini bile ellerinde tutmada zorlandılar. Tabii aksi durumlar da söz konusuydu ve **Ealdorman**'lerin krallarıyla birlikte Danlara karşı savaşları ve zaferleri de mevcuttur. **Ealdorman** Elchere ve kralı Athelstan'ın (924-927) Danlara, onların gemilerine karşı savaşğını ve kazandığını biliyoruz (Ingram, 1823, s. 92). Danların etkisiyle İskandinav

soylusu olan **Jarl**'ın unvanının **Earl** konumu ile kaynaşması da bu süreçte gerçekleşti. Danların istilasıyla bu unvanlar İngiliz asilzadesi **Ealdorman**'a eklendi.

5. Wessex Dönemi

Zamanla Wessex krallığının Danlara karşı başarılı mücadeleleri Danların yenilmez olmadıklarını da göstermiş oldu. İlerleyen süreçte Dan saldırılarını bertaraf eden Wessex genişledi ve bu genişleme sırasında Kral Büyük Alfred (871-899) ve ondan sonraki krallar daha düzgün işleyen toprak kontrol yöntemi oluşturdular (Fisher, 1973, s. 258). Bu yeni durumda Wessex kralları, kraliyet ailesinin hüküm sürdüğü tüm topraklarda yargı sistemini hâkim kıldılar. Çünkü İngiliz krallığının sınırları büyüdü ve bu da **Ealdorman**'lerin görevlerine yansdı. Birleştirilen her **shire**'ın yönetimi **Ealdorman**'lere veriliyordu. Bu konuda Fisher:

“İngiliz krallığının genişlemesine paralel olarak **Ealdorman**'in faaliyetleri de genişledi ve bir **shire** yerine birkaç **shire**'ı içinde barındıran geniş toprakları denetlemekle görevli bir eyalet valisine dönüştü. Aynı zamanda işlevsel bir şekilde **shire** mahkemesine başkanlık ediyordu.” demektedir (Fisher, 1973, s. 259).

Bu durum yerelde hüküm süren **Thegn** (*Anglosakson İngiltere'de askerlik hizmeti karşılığında kral tarafından toprak verilen hür vatandaş*) unvanının öneminde artışa sebep oldu. Çünkü **Ealdorman**'lerin birden fazla **shire**'ın kontrolünü elinden tutan eyalet valilerine dönüşmeleri **Thegn** adı verilen sınıfın varlığına duyulan ihtiyacı arttırdı. Ancak **Earl**'lerin politik güçlerindeki bu artış ve eyalet valilerine dönüşmeleri **Thegn**'lerin doldurmaya çalıştığı yerel **shire** hükümetlerinde bir takım düzensizliklerin ya da boşlukların ortaya çıkmasına da neden oldu. Çünkü **Thegn**'ler **Earl**'lerin kudretine ve yönetim tecrübesine sahip değillerdi. Üstelik **Earl**'ler gibi ordulara komuta etmiyorlardı, yargı işlerini ellerinde tutmuyorlardı ve en önemlisi de kraldan sonraki en yetkili kişiler değildi. Tüm bu karışık oluşum ve dönüşümler aşamalı bir şekilde gerçekleşti, uzun bir zaman sürecinde gerçekleşti. (Stubs, 1891, s. 169). **Ealdorman** terimi lord, senyör ya da soyluluğa atıf olarak kullanıldıysa da bu kullanım Norman istilası ile birlikte adaya gelen feodalitenin etkisiyle git gide azaldı.

6. Knut Dönemi

Danlar tarafından 1014 yılında kral olarak seçilen Knut 1015'ten 1017'ye kadar İngilizlerle savaştı. Neticede 1016 yılında Londra ele geçirildi. Danlar ve İngilizler arasındaki savaşlar Knut'un İngiltere'yi ele geçirdiği 1017 yılına kadar devam etti. (Ingram, 1823, s. 94-154). Knut'un İngiltere'ye gelişi aynı zamanda adada uygulanacak yeni bir sosyal düzenin de habercisiydi. Knut, İngiltere'yi sosyo-politik manada Danimarka ile benzer şekilde yeniden düzenledi. (Finberg, 1974, s. 65). Aynı yıl kral Knut'un İngiltere'de yönetimi ele geçirdiğini ve İngiltere'yi dört bölüme ayırdığını görmekteyiz: Wessex'i kendisi, Doğu Anglia'yı Thurkyll, Marcia'yı Edric, Northumbria'yı da Eric'in yönetimine vererek adada kendi idari düzenini kurmaya çalıştı. Danirmaka'da birkaç rütbeden oluşan aristokratik yönetimi İngiltere'ye

tatbik etti. İlk rütbe **Earldorman**'e eşit olan **Jarl** ya da **Earl** olarak adlandırılan rütbeydi. Daha önce belirttiğimiz üzere **Jarl** bir kral yerine bölgeyi yöneten ya da kabile reisi anlamına gelen rütbeydi. (Finberg, 1974 s. 161).

Aslında Knut'un gelişiyle birlikte Danlar ve Angılların var olan kurumlarının kaynaştığını görmekteyiz. Bunu belirtmek önemlidir çünkü anlıyoruz ki Knut İngiltere'ye tamamen yeni yasalar koymak yerine eski İngiliz sistemine uyum sağlayan yeni bir sosyal yapı oluşturdu. Mesela saltanatının sona ermesinden önce İskandinav kelimesi "**Eorl, Jarl, Earl**" il yöneticilerinin unvanı olarak eski İngiliz sistemindeki "**Ealdorman**"in yerini aldı. Son Wessex kralları olan Edgar ve Aethelred'in yönetimi altındaki eyaletlerde yönetici olan **Ealdorman** ile Normanların istilasından önceki yarım yüzyılın **Earl**'leri arasında güç, işlev ve yönetim bakımından neredeyse hiç fark yoktu. (Stenton, 1971, s. 414)

Yukarıda belirttiğimiz gibi Knut tüm İngiltere'yi kontrol ettiği yıl ülkeyi dört bölüme ayırdı (Freeman, 1873, s. 273). Her bölüm bir **Earl** tarafından yönetilecekti (Hollister, 1971, s. 74). İşte biz burada **Earl**'lerin **Ealdorman**'lerin yerini aldığını ve aynı ihtiyacı karşıladıklarını görmekteyiz. **Earl**'lerin idari görevleri önemli olsa da asıl pozisyonlarının askeri olduğunu Knut'un **Earl**'lere dörde ayırdığı bölgelerdeki askeri görevleri daha belirgin bir şekilde vermesinden anlıyoruz (Stenton, 1971, s. 398). Zamanla Knut tarafından **Earl**'lerin idaresine bırakılan yerel yönetimlerin faaliyet alanları genişlemiş ve bu nedenle tıpkı Wessex'te olduğu gibi eyalet hükümetlerine dönüşmüştür. **Earl**'ün rolü ve konumu da bu eyalet hükümetlerine paralel olarak büyümüş ve gelişmiştir. Ordulara komutanlık etmelerinin yanı sıra yürütme ve yargı yetkisini de kullanmaya devam etmişlerdir (Fisher, 1973, s. 333).

Earl'ler zamanla oldukça güçlendiler. Bu güçleri hem makamlarından hem de topraktan kaynaklanıyordu. Knut ile birlikte yavaş yavaş Danimarka ya da Norveç'teyken sahip oldukları topraklardan daha fazlalarına sahip oldular. **Earl**'ler o kadar güçlenmişti ki artık hiçbir kralın onları görmezden gelmesi mümkün değildi. Zira kralların iktidarı çok ince ve girift bağlantılarla bu ilişkilere bağlıydı. Ancak krallar yine de **Earl**'lerin kontrol ettikleri bölgeler üzerinde bir takım değişiklikler yapabiliyordu. **Earl**'lerin ise krallara karşı güçlü olabilmek adına ellerindeki bu yetkiyi irsi olarak miras bırakmak için mücadele ettiklerini görüyoruz (Lander, 1973, s.60).

XI. yy.'ın en büyük ve en yetenekli yöneticilerinden biri olan Knut, sadece İngiltere'yi değil, Danimarka ve Norveç'i de kontrol altında tuttu. Bu nedenle Knut'un otoritesini korumak ve geniş bölgeleri idare edebilmek amacıyla İngiltere'deki **Earl**'leri de sıkı bir kontrol altına aldığını görmekteyiz (İngram, 1823, s. 204-205). Knut **Earl**'lerin yerine getirmesi gereken sorumluluklara ek olarak;

- a. Köprü yapımı,
- b. ve Kale yapımını da ekledi.

Askeri sorumluluğuna ek olarak bunlar **Earl**'lerin tüm kazanımlarına rağmen yerine getirmesi gereken sorumluluklardı (Harmer, 1952, s. 349).

7. Edward Dönemi

Edward dönemi **Earl**'lerin kraldan pek çok hak elde ettikleri bir devir olarak karşımıza çıkmaktadır. Danlardan sonra İngiltere'nin yönetimini ele alan Kral Edward (1042-1066) Knut'un tersi bir politika izledi ve İngiltere'de tam kontrol sağlamak için **Earl**'lerin desteğine ihtiyaç duydu. Bu nedenle **Earl**'lerin kendi yönetimlerinde özerk olduklarını dile getirmeye başladı. Edward'ın vermiş olduğu yetkilerle güçlenen **Earl**'lerin durumlarına bir örnek vermek gerekirse, Wessex'ten **Earl** Godwin'in çocuklarını önemli pozisyonlara yerleştirme çabaları hiçbir şekilde engellenmedi. Edward'ın hükümdarlığının sonunda **Earl** Godwine, **Earl** Leofric ve **Earl** Siward'ın haneleri o kadar çok güce sahipti ki kralın kendilerine karşı herhangi bir eylemde bulunmasından korkmadılar. **Earl** Godwine, kızının Kral Edward (1042-1066) ile evlenmesini dahi ayarladı (Brooke, 1961, s. 64).

Hatta 1043 ve 1053 yılları arasında Kral Edward Coventry'den **Earl** Abbot Leofwine'e bazı haklar verdi (Bryant, 1967, s. 91). Bu haklar **sake (sac)** ve **soke (soc)** haklarıydı. **Sake** hakkı, birine karşı dava açma, ona karşı suçlama yapma; **soke** hakkı da lordun, mahkemede suçlu bulunan suçlulardan toplanan para cezalarının bir kısmını elinde tutma hakkıydı. Bu efendinin gelir elde etme yöntemlerinden biriydi. Gelir getiren diğer yöntemler, geçiş ücreti ve takım haklarıydı. Ücretli geçiş hakkı, efendinin arazisinden geçen yolların kullanımı veya mülkünden geçen herhangi bir suyoluna geçiş için ücret almasını sağladı. Takım hakkı ise **Earl**'ün kontrolü altındaki topraklardaki tarım aletlerinin kullanım hakkının **Earl**'e verilmesiydi. **Sake** ve **soke** hakları ile geçiş ve takım takım haklarının yanı sıra kralın bazı durumlarda hakları daha da genişlettiğini görüyoruz. Bu haklar: özgürlük, stok yapma, kan parası muafiyeti, muhafızların ödediği para cezaları, çayırlar ve meralarla ilgili bir takım haklar idi (Hart, 1966, s. 89). Ancak tüm bunlara rağmen gerçek asla değişmedi. Edward (1042-1066) dönemi **Earl**'ler için geçici bir dönemdi. **Earl**'ün bu yetkileri kraliyet lütfuyla elde ettiğini, krallar istedikleri an hissettirdiler. Zaten kral tüzükleri ve bağışları da **Earl**'lerin yetkilerini kraldan aldıklarını açık bir biçimde göstermektedir. (Stenton, 1971, s. 547).

Zaman zaman **Earl**'lerin güçlerinin bu denli artmasına karşı **shire**'larda denge unsuru olarak **sheriff**'lerin (*mahkemelerin ve yargıçların işlemlerini ve emirlerini yerine getiren bir bölge görevlisi*) kullanıldığını biliyoruz. **Sheriff** Orta Çağ İngiltere'sinde var olan **shire** idare hukukunda yer alan önemli bir konumdu. Zaten sistem içerisinde var olan **sheriff**'ler kimi zaman **Earl**'lere karşı denge unsuru olarak kullanıldı. Aslında **sheriff**'ler **Earl**'lerin özerk bir hükümet gibi davranmasına engel teşkil edebilecek uyarı niteliğindeki yetkililerdi (Stenton, 1971, s. 550).

XI. yy.'da ise kısıtlanan yetkilerle birlikte **Earl** sayısının az olduğunu görüyoruz. Buna rağmen mülklerinin genişliğini ve pozisyonlarının neredeyse ırsılık kazandığını belirtmek önemlidir. Zaten **Earl** sayısında bir sabitlik de söz konusu değildi. Zaman zaman sayıları artarken zaman zaman da azaldığını görüyoruz. Aethelstan'ın (924-927/927-939) iktidarında altı, Edmund'un (939-946) iktidarında sekiz, Eadred'in (946-955) iktidarında bu sayı yedi idi. **Earl** sayısındaki bu dalgalanma aynı zamanda kralların onlar üzerindeki hâkimiyetini göstermektedir.

Zira daha önce de belirttiğimiz gibi kral istediği zaman **Earl**'ü görevinden azledebilirdi (Stenton, 1971, s. 548-555).

8. Earl ve Feodal Unsurların Benzerliği

Earl'ün varlığı ve konumu feodaliteye giden yolda önemli katkılar sağlamış olsa da İngiltere'ye kara Avrupası'ndan gelecek olan feodalite ile benzeşmemekteydi. **Shire**'da bulunan çiftçilerin liderleri **Ealdorman**'ler olan **comitatus**'lara bağlı olması feodal hiyerarşiye benzemektedir. R. Allen Brown **Earl**'ün bağlı olduğu kralla olan ilişkisini feodal lordluk sisteminde var olan hiyerarşiye benzetmesine rağmen ne **Ealdorman**'ler kont idi ne de **comitatus**'lara tabi olan çiftçiler serf idi. (Brown, 1968, s. 86).

Earl veya **Ealdorman**'lerin efendileriyle ilişkisi feodal lordların efendisiyle ilişkilerine benziyordu ancak teorik olarak birbirlerinden farklıydı (Hollister, 1971, s. 93). Hem **Earl**'ler hem de **Ealdorman**'ler hem de feodal lordlar hükmeden efendilerdi. Fakat belirtmemiz gerekir ki **Earl** ve **Earldorman**'lerin kara Avrupa'sında olduğu gibi hizmet için onlara bağlılık sözü veren vassalları yoktu. **Earl**'lerin adamları, **Earl**'ün coğrafi sınırları içinde yaşayan, kamu hukuku uyarınca **fyrđ**'ın (*ülkesini savunmakla yükümlü milis kuvvet*) bir parçası olarak ülkelerini savunmak zorunda olan vatandaşlardı. Kara Avrupa'sındaki mevcut feodal toprak rejiminde ise iç içe geçmiş girift ilişkiler ağı mevcuttu. Lord'lar kralın memuru değil, toprak karşılığı krala hizmet eden baronlardı.

Feodalite'de olduğu gibi İngiltere'de de piramidin en tepesinde kral bulunuyordu. Fakat İngiliz kralları, **Earl**'ler, **Theng**'ler ve **Witan** meclisinin onayıyla atanıyordu. Kralın altında **Earl**'ler vardı. **Earl**'ün altında da **Theng**'ler ve özgür vatandaşlar vardı. Toprağa sahip olmayan ancak **Earl**'lerin emri altında yaşayan insanlar da mevcuttu. Her ne kadar bu hiyerarşik düzen feodalite ile benzese de bütün konumlar kralın memnuniyetiyle sınırlıydı. **Earl** her ne kadar lord'luk, shire'da kontlukla ifade edilse de bu tam olarak Avrupa feodalitesindeki benzer konumları karşılamıyordu.

SONUÇ

Earl'ün kendisi, konumu ve gelişimi izahı kolay olmamakla birlikte kaynaklar ve telif eserler ışığında kronolojik olarak ele almaya çalıştık. Biz Britanya adasında **Earl** denilen yapılanmanın Roma döneminde var olduğunu söyleyebiliriz. Roma hâkimiyetinin sarsılması ve adanın Germenler tarafından istilası edilmesiyle birlikte adaya Romalıların **comitatus** adını verdikleri savaş gruplarının geldiğini görmekteyiz. Bu savaş grupları kendilerine liderlik eden savaşçılara sahip olmalarından dolayı bu liderlerin **Earl** ile bütünleşmesi kanaatimizce zor olmamıştır. **Comitatus** adı verilen savaş gruplarının bir efendiye tabi olarak organize olma durumları İngiliz idare birimi **shire**'in oluşumuna etki etmiş ve Anglosakson dönemi **shire** yöneticileri **Ealdorman** olarak ifade edilmiştir. Sakson çağı sonrası Danların adayı istilasıyla birlikte ise kendilerinde var olan **eorl, jarl** konumları da **Ealdorman**'e eklenerek bir tür soyluluk konumuna dönüşmüştür. Bizim bu gelişim ve dönüşüm sürecinde kanaatimiz Roma döneminde var olan **Earl**'lerin Danlar ile birlikte gelişim evresini tamamlamış olmalarıdır.

Ayrıca **Earl**'ün konumu, pozisyonu ve işlevinin **heptarşi** döneminde İngiltere'nin krallıklarıyla birlikte büyüdüğünü söyleyebiliriz. Başta krala karşı sorumlu olan ve kral yardımcısı olan **Earl**, milis kuvvet yönetimi ve askerlere komuta etme yetkisiyle adeta kralın yetkilerini kullanan yöneticilere dönüşmüştür. Küçük krallıklar büyüdükçe **Earl**'ün pozisyonu da büyüdü ve krallar **Earl**'e daha fazla bel bağladılar. Biz bu dönem için **Earl** ve kral ilişkilerini karşılıklı çıkar siyasetiyle açıklayabiliriz.

Bununla birlikte **Earl** ya da **Ealdorman**'lerin gerçek manada yönetimsel açıdan adada var olduğu dönem kesinlikle belirtmek gerekir ki Anglosakson dönemiydi. Bu dönemde **Earl**'ler veya **Ealdorman**'ler İngiltere için çok önemliydi. **Earl**'ler Anglosakson dönemi elde ettikleri güçlerle Norman istilası sonrasında bile kralların belirlenmesinde rol oynadılar. Örnek vermek gerekirse Gloucester **Earl**'ü Robert, II. Henry adıyla kral olacak olan Normandiya Dük'ü Henry'nin krallık tacını giymesine katkı sağladı. Warwick **Earl**'ü de IV. Edward'ın kral olmasına yardım etti ve VII. Henry'nin krallığında da Richmond **Earl**'ü Henry, askeri, ekonomik yardımının yanı sıra idari bölgesindeki gücü ve hâkimiyetiyle önemli derecede rol oynadı.

Anglosakson ve Dan saldırıları ardından Knut'un İngiltere'de hâkimiyet kurması **Earl**'ün konumu ve işlevinde birtakım değişiklikler meydana getirirse de temelde birçok olgu aynı kaldı diyebiliriz. Kral memurları üzerinde mutlak hâkimdi ve kanaatimizce **Earl**'ler çok istemiş olsalar da, konumlarında bir ırsilik meydana getiremediler.

Son olarak **Earl** pozisyonunun varlığı birtakım tarihçiler tarafından adada feodalitenin öncülüymüş gibi açıklanmışsa da yukarıda verilerle ifade ettiğimiz gibi **Earl**'ün feodal hiyerarşiye benzemek dışında feodalite rejimiyle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Biz sadece hiyerarşik düzenin feodal piramide benzemesi dolayısıyla adada feodal hiyerarşinin uygulanmasını kolaylaştırmış diyebiliriz.

KAYNAKÇA

- BAKER, T.**, (1969), *The Normans*. New York: Collier Books.
- BARLOW, F.**, (1955), *The Feudal Kingdom of England 1042- 1216*, New York: Longmans, Green and Company.
- BEELER, J.**, (1971), *Warfare in Feudal Europe 730-1200*. Ithaca: Cornell University Pres.,
- BROOKE, C.** (1961), *From Alfred to Henry III*, Edinburgh: Thomas Nelson and Sons, Limited.
- BROWN, L. A.**, (1968), *The Normans and Norman Conquest*, New York: Thomas Y. Crowell Company.
- BRYANT, A.**, (1967), *The Medieval Foundation of England*, New York: Doubleday and Company.
- CAMPBELL, A.**, (ed.) (1962), *The Chronicle of Aethelweard*. New York: Thomas-Nelson and Sons Limited,
- CHADWICK, H. M.**, (1963), *Studies on Anglo- Saxon Institutions*, New York: Rusell and Rusel Inc.
- DOUGLAS, David C.**, (1955), (gen. ed.) and Dorothy Whitelock (ed.) *English Historical Documents c. 500-1042*. New York: Oxford University Pres.,. Volume I.
- ELLIS, P. B.**, (1978), *Caesar's Invasion in Britian*, New York: New York Universty Pres.
- FREEMAN, E. A.**, (1873), *The History of the Norman Conquest of England*, New York: Clarendon Pres.
- FİNBERG, H. P. R.**, (1974), *The Formation of England*, London: Hart- Davis MacGibbon.
- FİSHER, D. J. V.**, (1973), *The Anglo- Saxon Age*, London: Logman Group Limited.
- HADAS, M.** (ed), (1942) *The Complete Works of Tacitus*, (Trans.) Alfred John Church and William Jackson Brodribbs, New York: Random House Inc.
- HARMER, F. E.**, (1952), *Anglo- Saxon Writs*, Manchester University Pres
- HART, C. R.**, (1966), *The Early Charters of Eastern England*, Leicester University Pres.
- HOLLİSTER, W. C.**, (1971), *The Making of England 55BC- 1399*, Lexington, MA: C. C. Heath and Company.
- INGRAM, J.**, (1823), *The Saxon Chronicle*, London: Longman, Hurst, Rees, Orme, And Browns.
- JOHN, E.**, (1960), *Land Tenure in Early England*. Leicester: Leicester University Pres,
- JONES, A.E.**, (1958), *Anglo-Saxon Worcester*. Worcester: Ebenezer Baylis and Sons, Limited,
- LANDER, J. R.**, (1973), *Ancient and Medieval England*, New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- STENTON, F. M.**, (1971), *Anglo- Saxon England*, Oxford: The Clarendon Pres.
- STUBBS, W.**, (1891), *The Constitutional History of England*, Oxford: The Clerendon Pres. Volume I.
- REED, D. T.**, (1947), *The Rise of Wessex*, London: Methuen and Company Ltd.